

Силабус освітнього компонента

Програма навчальної дисципліни

КУЛЬТУРА БЕЗПЕКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Шифр та назва спеціальності
263 – Цивільна безпека

Інститут
Навчально-науковий інститут механічної
інженерії і транспорту

Освітня програма
Охорона праці

Кафедра
Безпеки праці та навколишнього середовища
(144)

Рівень освіти
Бакалавр

Тип дисципліни
Вибіркова

Семестр
6

Мова викладання
Українська

Викладачі, розробники

Мовмига Наталія Євгенівна

Nataliia.Movmyga@khpі.edu.ua

Кандидат психологічних наук, доцент. Доцент кафедри безпеки праці та навколишнього середовища (НТУ «ХПІ»)

Авторка понад 120 наукових і навчально-методичних публікацій. Провідна лекторка з курсів: «Психологія праці та її безпека», «Основи професійної безпеки та здоров'я людини», «Безпека життєдіяльності та охорона праці», «Безпека праці в професійній діяльності», «Культура безпеки професійної діяльності», «Психологія екстремальних ситуацій», «Соціально-психологічні аспекти управління безпекою праці».

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](#)

Загальна інформація

Анотація

Курс дозволяє сформувати у студентів сучасну систему спеціальних знань щодо основних закономірностей та механізмів функціонування психіки людини в процесі професійної діяльності, та впровадження цих знань в систему безпечної виробничої діяльності. В контексті професійної підготовки інженерів з охорони праці як носіїв культури безпеки та суб'єктів з розвитку культури усвідомленої безпеки у співробітників і працівників організацій, підприємств, важливим і своєчасним є вивчення цього курсу.

Мета та цілі дисципліни

Метою навчальної дисципліни "Культура безпеки професійної діяльності" є формування та модернізація знань щодо основних психологічних та особистісно-культурних чинників безпеки та ефективності професійної діяльності працівника. Розкривається проблема взаємодії людини та виробничого середовища, поведінки працівника у професійній діяльності, з урахуванням

механізмів психічного регулювання трудової діяльності. Небезпечні умови та ситуації в професійній діяльності. Поведінка працівників в таких умовах. Групи факторів, що мають психологічний вплив на персонал в цих умовах. Визначається сутність культури безпеки як організаційної культури та значущості культурного феномену у підтриманні належного стану безпеки у сфері соціально-трудова відносин.

Формат занять

Лекції, практичні роботи, самостійна робота, консультації. Підсумковий контроль – іспит.

Компетентності

Загальні компетентності (визначені стандартом вищої освіти спеціальності).

ЗК-2.Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-7.Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК-8.Здатність працювати як в команді, так і автономно.

ЗК-9.Навички здійснення безпечної діяльності.

Спеціальні (фахові) компетентності спеціальності (визначені стандартом вищої освіти спеціальності).

СК-1.Усвідомлення функцій держави, форм реалізації цих функцій, правових основ цивільного захисту, охорони праці; дотримання основних принципів здійснення цивільного захисту та державної політики з питань охорони праці.

СК-5.Здатність організовувати нагляд (контроль) за додержанням вимог законодавства у сфері цивільного захисту, техногенної, промислової безпеки та охорони праці.

СК-15.Здатність до організації безпечної експлуатації техніки, устаткування, спорядження у сфері професійної діяльності, створення безпечних і здорових умов праці.

Результати навчання

РН-2.Володіти культурою мислення, технологією освоєння соціального досвіду на рівні, необхідному для професійної діяльності.

РН-4.Застосовувати отримані знання правових основ цивільного захисту, охорони праці у практичній діяльності.

РН-7.Обирати оптимальні заходи і засоби, спрямовані на зменшення професійного ризику, захист населення, запобігання надзвичайним ситуаціям.

РН-8.Передбачати екологічно-збалансовану діяльність, необхідний рівень індивідуальної безпеки та психічного здоров'я у разі виникнення типових небезпечних подій.

РН-11.Визначати фізичні, хімічні, біологічні та психофізіологічні шкідливі виробничі чинники та аналізувати безпечність виробничого устаткування.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 120 год. (4 кредити ECTS): лекції – 40 год., практичні роботи – 20 год., самостійна робота – 60 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Для успішного проходження курсу необхідно мати знання та практичні навички з наступних дисциплін: «Основи професійної безпеки та здоров'я людини», «Гігієна праці», «Розслідування, облік та аналіз нещасних випадків, професійних захворювань та аварій», «Теорія ризиків», «Запобігання аваріям на виробництві».

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Лекції проводяться інтерактивно з використанням мультимедійних технологій. На практичних заняттях використовується проєктний підхід до навчання, тестові методи, ігрові методи (імітаційно-модуючі, організаційно-діяльнісні та ділові ігри), використання кейс-технології, акцентується увага на застосуванні інформаційних та проєктних технологій.

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Тема 1. Природа та типи людської помилки.

Визначення та класифікація помилок. Класифікація Й.Расмусена. Класифікація Д.Ризона. Наслідки помилок. Природа людської помилки. Порушення як окрема категорія. Класифікація порушень. Класифікація прийнятих рішень. Розмежування активних та прихованих збоїв. Помилки системи організації. Рівні впливу.

Тема 2. Причини порушення правил безпеки.

Концепція схильності до помилок та аварій. Методи дослідження. Концепція навмисного відхилення від правил та інструкцій. Види небезпечних порушень. Моделі поведінки, що зв'язані зі здійсненням порушень. Класифікація типів поведінки, що зв'язана з виконанням правил. Аналіз моделей зі здійснення небезпечних дій та їх впливом на ситуацію. Показники стійкості системи.

Тема 3. Психологія безпечної поведінки.

Психологія безпечної праці. Аналіз взіємозалежності у робітників та керівників. Психологічні методи забезпечення безпеки праці. Система роботи з персоналом. Формування безпечної поведінки в процесі трудової діяльності. Формування емоційної стійкості. Стимулювання безпечної поведінки. Психологічні фактори у забезпеченні безпеки праці. Психофізіологічні фактори безпеки праці. Індивідуальні реакції людини на виробничі небезпеки. Групова психологія та її особливості.

Тема 4. Культура безпеки.

Визначення терміна «культура безпеки». Значення термінів «культура», «культура виробництва» та «культура безпеки» у нормативних документах та науковій літературі. Поняття "сильна культура безпеки" та її характеристики. Сутність і структура культури безпеки професійної діяльності. Аспекти та властивості. Елементи культури безпеки.

Тема 5. Принципи та підходи до аналізу культури безпеки на виробництві.

Соціологічний підхід. Компоненти культури безпеки в соціологічному підході. Рівні забезпечення безпеки. Соціогуманітарний підхід. Методологічна основа синтезу складових в соціогуманітарному підході. Проблематика безпеки. Соціотехнічна відмінність поняття безпеки. Концепція управління розвитком. Менеджмент угроз та ризиків.

Тема 6. Система менеджменту культури безпеки.

Інструменти системи менеджменту безпеки. Вимоги. Мета та завдання. Роль керівництва у формулюванні та відборі основних цілей системи менеджменту безпеки. Методичне забезпечення менеджменту безпеки. Індикатори безпеки. Моніторинг. Культура безпеки у надзвичайних ситуаціях. Роль людини в умовах НС. Збір та управління інформацією. Роль командного пункту в умовах НС. Нетехнічні фактори надзвичайних ситуацій.

Тема 7. Елементи та моделі культури безпеки.

Міжнародний досвід моделювання культури безпеки. Модельний ряд (Китай, США, Франція, Австралія, ЮАР). Ознаки культури безпеки професійної діяльності. Індикатори безпеки та сфери їх використання. Компоненти культури безпеки та їх моделювання. Взаємодія моделей. Принципи управління.

Тема 8. Методи оцінки культури безпеки.

Аудит культури безпеки. Виявлення потенційних угроз та ризиків. Технологія проведення аудиту та її процедури. Самооцінка безпеки виробничого підприємства. Результати самооцінки за рівнями управління безпекою. Співвідношення результатів. Методологія збору інформації. Результати.

Тема 9. Нульовий травматизм.

Концепції нульового травматизму. Сім правил концепції. Стратегія нульового травматизму - зацікавленість у безпеці та культура безпеки. Фактори, що впливають на рух нульового травматизму. Нульовий травматизм на практиці. Політика нульового травматизму на підприємствах. Складові програми "Нульовий травматизм" на конкретному підприємстві.

Тема 10. Аудити з безпеки.

Поведінковий аудит безпеки. Сутність поняття "поведінковий аудит безпеки (ПАБ)". Завдання аудиту. Аудитори ПАБ. Процес спостереження. Звіт аудитора. Стратегії та форми проведення поведінкового аудиту. Цільовий аудит та його характеристики. Карти аудиту.

Тема 11. Корпоративна та організаційна культура.

Етапність розвитку корпоративної культури безпеки. Особливості корпоративної культури безпеки. Програми розвитку. Організаційна культура. Особливості корпоративної культури безпеки. Програми розвитку.

Теми практичних занять

Тема 1. Вивчення помилок, зв'язаних з працівником та визначення груп помилкових дій на прикладах.

Тема 2. Поведінковий аудит. Аналіз моделей поведінки, що зв'язані з порушенням безпеки діяльності.

Тема 3. Вибір за критеріями та аналіз методів психологічного дослідження в роботі фахівця з ОП.

Тема 4. Вибір за критеріями та аналіз методів психофізіологічного дослідження в роботі фахівця з ОП.

Тема 5. Формування плану впровадження культури безпеки на індивідуальному та колективному рівні віртуального підприємства.

Тема 6. Визначення та опрацювання інструментів менеджменту культури безпеки: індивідуальних, командних, адміністративних на віртуальному підприємстві.

Тема 7. Створення плану з аудиту культури безпеки на робочому місці. Визначення звітної документації.

Тема 8. Визначення стратегій розвитку культури безпеки віртуального підприємства. Проект впровадження.

Тема 9. Створення позитивного психологічного клімату на прикладі робочої групи.

Тема 10. Організаційно-діяльнісна гра з формування умінь і навичок роботи в команді: Визначення комунікативних стратегій та вибір можливих варіантів раціонального досягнення кінцевої мети.

Теми лабораторних робіт

Лабораторні роботи в рамках дисципліни не передбачені.

Самостійна робота

Підготовка матеріалів і виконання контрольного завдання - Проект формування культури безпеки праці віртуального підприємства.

Література та навчальні матеріали

Базова література:

1. Березуцький В.В. Ризик орієнтований підхід в охороні праці / В. В. Березуцький. – [Б. м.]: LAP Lambert Academic Publishing, 2019. – 108 с.
<http://web.kpi.kharkov.ua/safetyofliving/uk/posibnyky-pidruchnyky/>

2. Березуцький В.В. Управління охороною праці: навч. посібник / В. В. Березуцький; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Харків: Панов А. М., 2021. – 412 с.
<http://web.kpi.kharkov.ua/safetyofliving/uk/posibnyky-pidruchnyky/>

3. Бакаленко О.А. Психологія управління: Навч. посібник. – Харків: ХНУРЕ, 2020 - 120с.
<https://openarchive.nure.ua/server/api/core/bitstreams/13c481ce-f27c-49f4-839a-43fccfc1c19b/content>

4. Гайдученко С. О. Організаційна культура: конспект лекцій для студентів бакалавріату всіх форм навчання спеціальності 281 – Публічне управління та адміністрування / С. О. Гайдученко; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. Бекетова, 2020. – 75 с. <https://core.ac.uk/download/pdf/356030187.pdf>

5. Культура безпеки: навч. посібн. / С. Р. Артем'єв, О. Д. Малько, О. П. Шароватова, О. В. Бригада, Б. М. Цимбал, О. С. Ковальов, О. В. Ільїнський – Х.: НУЦЗУ, 2020. - 172с.

<http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/11323/1/>

6. Безпека трудових відносин в умовах реформування економіки України – колективна монографія / за наук. ред. доц. Федорчук-Мороз В.І. – Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2019. – 192 с.
<https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/10727/1/29.pdf>

Додаткова література:

7. Мельник І.О., Разговорова А.А. Застосування соціально-психологічних методів управління колективом. Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics». 2019. №18.

<https://modecon.mnau.edu.ua/issue/18-2019/melnyk.pdf>

8. Навчальний посібник: Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Управління персоналом» [Електронний ресурс]: навч. посіб. / Л.С. Борданова, В.Е. Мельничук, Н.В. Рощина Н.В. Семенченко; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. – 103 с.

https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/36380/1/Upravlinia_personalom_KL.pdf

9. Олійник Т.Г. Стратегічне управління людськими ресурсами: опорний конспект лекцій. Миколаїв: МНАУ, 2019. 62 с.

<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7664/1/Stratehichne%20upravlinnia%20liudskymy%20resursamy.pdf>

10. Церковна А.В., Харламова В.В. Використання соціально-психологічних методів управління персоналом. Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління. 2019. Том 16. Вип. 3 (37). <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/13128/1/222-237.pdf>

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

100% підсумкової оцінки складаються з результатів оцінювання у вигляді екзамену (40%) та поточного оцінювання (60%). Екзамен: письмове завдання (2 запитання з теорії по модулям + розв’язання практичного завдання) та усна доповідь. Поточне оцінювання: 2 онлайн тести та індивідуальне завдання (контрольне (по 20%)).

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХП»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту. Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХП» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

Дата погодження, підпис

Завідувач кафедри
Вячеслав БЕРЕЗУЦЬКИЙ

Дата погодження, підпис

Гарант ОП
Людмила ВАСЬКОВЕЦЬ